

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АНТИЧНИХ МІФІВ У РОМАНАХ Г.Л. ОЛДІ
«ГЕРОЙ ПОВИНЕН БУТИ ЄДИНИМ» І «ГАРПІЯ»**

В статті за допомогою компаративного методу розглядаються сучасні трактування образів Амфітріона і Зевса в порівнянні з їх міфопоетичним джерелом, а також їх протиставлення в межах архетипу батька у творі Г.Л. Олді «Герой повинен бути один».

Дмитро Громов і Олег Ладиженський часто звертаються до міфів як до першооснови своїх творів. У таких їх романах, як «Гарпія», «Бик із машини», «Герой повинен бути один», наявні багато образів давньогрецьких богів та створінь античної міфології. З одного боку, дехто з них зберігає свої специфічні якості, з якими асоціюється, з іншого, дехто набуває нових властивостей, а сам образ розширюється, поглиблюється та трактується по-новому, з незвичної точки зору. В той же час фантастичний елемент в їх творах виступає лише як обрамлення для розкриття внутрішнього світу героїв, що можна співвіднести з цитатою дослідниці Г. Могилевської: «Коли стало здаватися, що все в людині вивчено, раціонально осмислено і класифіковано, на поверхню вирвалися паранормальні здібності, виявилось, що в людині стільки загадок, скільки науці і не снилося. І ось цю потребу в людській таємниці повертає людині фентезі, де магичні сили, якими людина володіє, роблять її істотою особливою» [2, 192]. Особливу увагу викликає образ батька у романі «Герой повинен бути один», уособлений антагоністичними протилежностями Амфітріоном і Зевсом, людиною і богом.

Їх протистояння зав'язується на початку твору і проходить наскрізним мотивом до фіналу. Відправною точкою цього виступає момент, коли Зевс приймає подобу Амфітріона, який в цей час перебуває на війні, і приходить до його дружини Алкмени, щоб від їх союзу народився герой, здатний перемогти Занепалих. Антагонізм виявляється вже в ставленні героїв до Алкмени і двох її синів, Алкіда і Іфікла, – для Зевса вони лише засіб досягнення мети, а для Амфітріона найрідніші люди, яких він прагне оберігати будь-якою ціною. Тут же починаються і розходження з образом Зевса в класичних античних міфах: в них його стосунки з жінками, як правило, побудовані на пристрасті і коханні, тоді як у романі «Герой повинен бути один» вони продиктовані виключно холодним розрахунком. Взагалі Зевс у романі представлений дещо негативнішим персонажем, ніж в давньогрецьких міфах: він позбавлений співчуття до людей, а так звана Сім'я, яку він очолює, тримається лише на кровних узах і спільній меті, але кожен з її членів керується власними мотивами, мало зважаючи на інтереси інших.

В романі «Герой повинен бути один» трактування образу Амфітріона, батька головних героїв Алкіда і Іфікла, також розходиться з трактуванням в міфі-першоджерелі. В. Фащенко у книзі «Відкриття нового і діалектика почуттів» зазначає, що «різноманітні властивості характеру поєднуються в безмежній кількості комбінацій, химерно змінюються, домінують в одних і пригасають в інших ситуаціях, невпинно формуються внаслідок взаємодії особистості з навколишнім середовищем» [5, 15]. Як і в творі «Геракл» Евріпіда, так і в романі Амфітріон – лавагет (тобто воєначальник) [1], онук знаменитого Персея, який вбив Медузу Горгону. Він мав стати царем Мікенів, але випадково вбив кийком свого тестя і дядька Електріона, коли повертав йому стадо корів, що втекло, і намагався влучити в одну з них. В цьому прослідковується мотив фатуму, коли герой повинен повторювати долю своїх

предків і не може це змінити в рамках заданих обставин, тому що кожен чоловік роду Персеїдів в минулому проливав кров членів своєї родини.

Амфітріон – антагоніст Зевса. Вони обидва уособлюють образ-символ «батько», який означає «панування, сонячну і небесну силу, духовну, моральну і цивільну владу, розум і совість, закон, елементи повітря і вогню, войовничий дух, грозу – діапазон символів, які відображають патріархальну природу майже всіх традиційних культур» [4, 400]. Їм притаманні спільні риси, такі, як гордість та розсудливість, але їх дуже розрізняє ставлення до Алкіда і Іфікла і до смертних людей, а також принципи прийняття рішень. Цей факт яскраво виражений протягом усього твору, наприклад, під час прийняття важливого рішення стосовно Занепалих і майбутнього героя Зевс вагається і скликає всю Сім'ю Олімпійців на раду, тоді як Амфітріон у дзеркальній ситуації діє впевнено і завзято, не шкодуючи про свої вчинки.

Амфітріон у романі постає більш розсудливим, рішучим та гордим, ніж у міфах про «Геракла», де спокійно і навіть з гордістю сприймає рішення богів стосовно свого сина Алкіда. Зіткнувшись з вищими силами, з підступністю та несправедливістю Олімпійців, він кидає виклик Зевсу і припиняє приносити йому жертви, так як Зевс змусив Алкмену зрадити чоловікові, а потім маніпулював його синами, прирікши їх на чисельні випробування і на участь у війні з Занепалими, що врешті решт призвело до смерті одного з них. Він не виражає пошани до богів (крім Гермеса, так як той щиро турбується про близнюків і допомагає їм), тому щорозчарувався в них через їх інтриги та несправедливість. В цьому виражається більш сучасне бачення образу героя: він показаний сильною особистістю, якій не властивий страх перед богами і невідомим, що в певній мірі розходиться з реаліями епохи, в якій Амфітріон живе.

Показове і його протистояння з Ареєм на війні з Ойхалією: навіть смертельно поранений, коли його підло вдарив списом в спину басілей Ергин, Амфітріон знаходить сили кинути в Арея колесо від віза, як бойовий диск, щоб захистити свою родину, народ та Фіви:

«... біль вдарив несподівано і страшно. І цей біль, немов в ньому зійшовся до купи увесь біль його не такого вже й короткого життя, всього себе, вже мертвого, але ще живого, все презирство до богів і людей, що б'ють в спину, – все, що міг, вклав Амфітріон в це колесо, яке любив зараз більше дружини, дітей, життя, зробивши дерево і мідь частиною себе, яка відривалася з тваринним ревом. Падаючи, він встиг побачити, як колесо вдарило воїна в блискучому шоломі; і бог, безглуздо змахнувши руками, полетів у багнюку» [3, 534].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що Амфітріон – втілення батьківського першопочатку, характерний образ для творів Г.Л. Олді (як, наприклад, головний герой оповідання «Де батько твій, Адаме?»). Він стає для своїх синів не просто батьком, а й радником, другом і бойовим товаришем. Стосовно нього у творі також наявний мотив переродження: передавши Алкіді і Іфіклу свій досвід і навчивши усього, що могло їм потребуватися, після смерті Амфітріон втілюється в тілі свого слабкого онука Юлая, щоб і надалі допомагати їм. В цьому також проводиться контраст із Зевсом із роману, який до фінальної битви із Занепалими майже не втручається у хід подій, навіть коли герою, на якого він покладає багато надій, загрожує небезпека.

Список використаної літератури

1. Евріпід. Трагедії / пер. з давньогр. А. Содомори та Б. Тена. Київ : Основи, 1993. С. 153 – 198.
2. Могилевская Г. И. Человек в мире фантастики: культурологический аспект. *Молодой ученый*. 2014. №5. С. 191 –194.
3. Олди Г. . Герой должен быть один : роман. Москва : Эксмо, 2008. 544 с.
4. Тресиддер Дж. Словарь символов : словарь. Москва : Гранд ; Фаир-пресс, 2001. 444 с.
5. Фащенко В. В. Відкриття нового і діалектика почуттів : монографія. Київ : Вид-во художньої літератури «Дніпро», 1977. 250 с.